

19.8.2019

Dnro TAS/222/19

Opetus- ja kulttuuriministeriö
lausuntopalvelu.fi

Lausunto opetus- ja kulttuuriministeriölle hallituksen esitysluonnoksesta varhaiskasvatuslain (540/2018) muuttamisesta (dnro 16/010/2019)

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi varhaiskasvatuslakia ja lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annettua lakia niin, että lapselle palautetaan subjektiivinen oikeus kokoaikaiseen varhaiskasvatukseen.

Tasa-arvovaltuutettu kannattaa ehdotettua muutosta ja pitää erittäin tärkeänä subjektiivisen kokoaikaisen varhaiskasvatusoikeuden palauttamista kaikkien lasten oikeudeksi. Muutos parantaisi sukupuolten tasa-arvoa ja vanhempien mahdollisuuksia työn ja perhe-elämän yhteensovittamiseen.

Tasa-arvovaltuutettu totesi eduskunnalle 2018 antamassaan kertomuksessa (K 22/2018 vp) suosituksenaan, että subjektiivinen päivähoito-oikeus tulee palauttaa kaikkien lasten oikeudeksi. Tasa-arvon kannalta subjektiivisen päivähoito- ja varhaiskasvatusoikeuden rajoittaminen osa-aikaiseksi oli iso tasa-arvopoliittinen taka-askel.

Naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986, tasa-arvolaki) tarkoituksena on edistää naisten ja miesten välistä tasa-arvoa sekä tässä tarkoituksessa parantaa naisten asemaa erityisesti työelämässä.

Pienten lasten vanhempien työllisyysasteeseen ja työhön osallistumiseen vaikuttavat työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen mahdollisuudet. Joustavilla, helposti saavutettavilla ja laadukkailla varhaiskasvatuspalveluilla on keskeinen merkitys siinä, miten pienten lasten vanhemmat voivat sovittaa yhteen perheenhuoltovelvollisuudet ja työelämään osallistumisen.

Varhaiskasvatusoikeuden sukupuolivaikutuksia arvioitaessa on tärkeää ottaa huomioon, että toistaiseksi äidit vastaavat pääosin lasten hoidosta. Valtaosa isistä käyttää lyhyttä, parin kolmen viikon vapaata. Äidit käyttävät kuitenkin edelleen valtaosan perhevapaista. Esimerkiksi vuonna 2016 äidit pitivät vanhempainpäivärahapäivistä 90,5 % ja isät 9,5 % (Kela 2018, Kelan lapsiperhe-etuustilasto 2017). Hoivan sukupuolittuneen luonteen takia varhaiskasvatuspalvelut vaikuttavat erityisesti naisten mahdollisuuksiin osallistua ansiotyöhön.

Subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaaminen on vaikeuttanut työn ja perhe-elämän yhteensovittamista. Näin on voinut käydä esimerkiksi silloin, kun

työskentely koostuu määräaikaista työsuhteista, joiden välissä on taukoja, tai kun työ muutoin on pirstaleista ja epävakaata. Naiset työskentelevät sekä määräaikaissa että osa-aikaissa työsuhteissa useammin kuin miehet. Myös epä säännölliset työntekijät ja vuorotyö voivat aiheuttaa hankaluuksia työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen kannalta. Erityisen ongelmallisia ne ovat yksinhuoltajille. Julkisia palveluja järjestettäessä pitäisi ottaa paremmin huomioon työskentely epätavallisin työaikoina. Vanhempien työskennellessä iltaisin ja viikonloppuisin myös pienten koululaisten hoito tulee voida järjestää.

Varhaiskasvatusoikeuden rajaaminen vaikeuttaa myös työttömän ja perhevapaalla ilman voimassa olevaa työsuhdetta olevan vanhemman mahdollisuuksia palata työelämään. Työn hakeminen ja tarjotun työn nopea vastaanottaminen hankaloituu. Yhteiskunnan vastuulla tulee olla sen varmistaminen, ettei vanhempi menettä työmahdollisuuksia sen vuoksi, ettei hän ole voinut ottaa vastaan tarjottua työtä lapsen varhaiskasvatusoikeuden rajaamisen takia.

On hyvä, että ehdotuksessa subjektiivisen varhaiskasvatuksen laajuus ei olisi enää riippuvainen lasten huoltajien perhevapaista, opinnoista tai työmarkkina- asemasta, vaan lapsen varhaiskasvatusaika perustuisi lapsen ja perheen itse arvioimaan tarpeeseen. Nykyisin varhaiskasvatuspalvelun on voinut saada harkinnan varaisesti kokopäiväisenä esimerkiksi lasten tuen tarpeiden tai vaikean perhetilanteen vuoksi. Tämän selvittäminen viranomaisille on kuitenkin voinut muodostua esteeksi palvelun hakemiselle. Käytännössä kynnys ja kontrolli hakea kokopäiväistä varhaiskasvatuspalvelua lapselle ovat kohdistuneet erityisesti perhevapaalla olevaan vanhempaan eli yleensä äitiin.

Tasa-arvovaltuutetun eduskunnalle 2018 antaman kertomuksen taustapaperina olleessa tutkijoiden artikkelissa ”Tasa-arvopolitiikan toteuttaminen Suomessa 2010-luvulla” (Anna Elomäki, Johanna Kantola, Paula Koskinen-Sandberg, Hanna Ylöstalo) on käsitelty muun muassa varhaiskasvatusta. Tutkijat toteavat, että varhaiskasvatus ei ole ollut näkyvä osa 2010-luvulla harjoitetussa tasa-arvopolitiikassa, vaikka subjektiivinen päivähoito-oikeus on ollut merkittävä naisten työllisyyttä ja sukupuolten tasa-arvoa Suomessa edistänyt tekijä. Viime vuosina varhaiskasvatukseen on osana julkisen talouden leikkauksia tehty sukupuolienäkökulmasta ongelmallisia heikennyksiä, kuten subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajaaminen. Samaan aikaan päivähoidon laatua heikennettiin mahdollistamalla yli 3-vuotiaiden päiväkotiryhmien koon kasvattaminen.

Subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajauksen sukupuolivaikutuksia ei ole kunnolla selvitetty. Rajauksen vaikutuksia käsitellessä kyselytutkimuksiin perustuvissa selvityksissä (Puroila ja Kinnunen: Selvitys varhaiskasvatuslain kokonaisvaikutuksista (VakaVai) 2017; Vertikal Oy: Vantaan varhaiskasvatusoikeuden muutoksesta johtuvat lapsi- ja sukupuolivaikutukset, 2017) on keskitytty arvioimaan vaikutuksia lapsiin ja päiväkotien toimintaan. Selvitykset antavat viitteitä etenkin siitä, että subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajauksella on ollut negatiivisia vaikutuksia lapsiin ja perheiden tasa-arvoisuuteen. Selvitysten valossa näyttää myös siltä, että vanhempien mahdollisuudet työnhakuun, opiskeluun ja työssä käymiseen ovat päivähoito-oikeuden rajauksen myötä heikentyneet.

On myös mahdollista, että päivähoito-oikeuden rajausta johtaa lasten kotihoidon lisääntymiseen. Kyselytutkimukseen vastanneiden vanhempien joukossa on myös niitä, jotka arvioivat, että kynnyks jäänä kotiin varhaiskasvatusikäisen lapsen kanssa on muutosten myötä kasvanut (Puroila ja Kinnunen, 2017).

Päivähoito-oikeuden rajausta ja ryhmäkokoja kasvattaminen vaikuttavat myös varhaiskasvatuksen naisvaltaisen henkilöstön hyvinvointiin. Selvitysten mukaan suurin osa työntekijöistä kokee työn kuormittavuuden lisääntyneen ja työn lapsiryhmässä muuttuneen haasteellisemmaksi (Puroila ja Kinnunen, 2017).

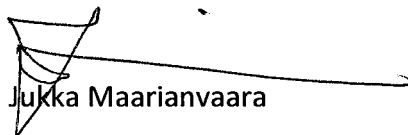
Tutkijoiden mukaan on positiivista, että julkisessa keskustelussa ja päätöksenteossa varhaiskasvatus on alettu nähdä investointina tulevaisuuteen. Sen sijaan varhaiskasvatuksen merkitystä nimenomaan sukupuolten tasa-arvolle ei ole vastaavasti huomioitu.

Tasa-arvovaltuutettu toteaa, että nyt ehdotettu subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaamisen poistaminen on erittäin tärkeää myös sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta.

Tasa-arvovaltuutetun kertomus eduskunnalle (K 22/2018 vp) löytyy tasa-arvovaltuutetun nettisivuilta osoitteesta:

https://www.tasaarvo.fi/documents/10181/34936/Kertomus_eduskunta_web.pdf/41d7df4f-8d2a-437c-8b33-3e08329d014a

Tasa-arvovaltuutettu

Jukka Maarianvaara

Ylitarkastaja

Minna Lundell-Kiuru

Tämä asiakirja on lähetetty vastaanottajalle sähköisesti. Asiakirjan allekirjoitettu taltiokappale säilytetään tasa-arvovaltuutetun toimistossa.

